

explained/index.php?title=Tourism_statistics_-_annual_results_for_the_accommodation_sector (date of application : 26.10.2025).

7. Filipiak B., Dylewski M., Kalinowski M. Economic development trends in the EU tourism industry. Towards the digitalization process and sustainability. Quality & Quantity. 2023. № 57. Suppl 3. P. 321 – 346.

В. О. Пасічник, І. С. Зігунова

*Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка*

СУЧАСНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У роботі розглядаються теоретичні аспекти розвитку екологічного туризму: подано сутність дефініції «екологічний туризм» та охарактеризовано його функції. Визначено сучасні умови функціонування екологічного туризму в Україні, зазначено про зміщення вектору його розвитку в західні регіони держави. Зроблено акцент на важливості збереження природних туристичних ресурсів, інвестицій в туристичну інфраструктуру та державну підтримку туристичної галузі.

Ключові слова: екологічний туризм, функції екологічного туризму, туристична галузь.

The paper examines the theoretical aspects of the development of ecological tourism: the essence of the definition of "ecological tourism" is presented and its functions are characterized. The current conditions for the functioning of ecological tourism in Ukraine are determined, and the shift of the vector of its development to the western regions of the state is noted. The emphasis is placed on the importance of preserving natural tourist resources, investments in tourist infrastructure and state support for the tourism industry.

Keywords: ecological tourism, functions of ecological tourism, tourism industry.

Постановка проблеми. Туризм – одна з найбільш динамічних і конкурентоспроможних галузей світової економіки. Він становить від 40 до 70% ВВП у високорозвинених країнах світу та має міцні зв'язки з іншими галузями, що сприяють економічному зростанню регіонів. Навіть під час військових дій, у більшості регіонах нашої країни туристична галузь продовжує функціонувати, оскільки важливо не зупиняти економіку країни для її скорішого відновлення в майбутньому. На сьогоднішній день, екологічний туризм стрімко розвивається і набуває популярності у багатьох країнах. За допомогою екологічного туризму споживаї можуть відвідати куточки природи, непорушені господарською діяльністю людини,

ознайомитися з рідкісними видами флори і фауни, зануритися у природне середовище.

В Україні, яка сьогодні переживає складні часи через війну, проблема розвитку екологічного туризму є особливо актуальною.

Мета роботи – визначити сучасні умови розвитку екологічного туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Туризм – це одна з форм міграції населення, яка не пов'язана з постійною зміною місця проживання. У змінах до Закону України «Про туризм» зазначається, що туризм – це тимчасовий виїзд громадян з місць постійного проживання з різною метою на термін від 1 доби до 1 року, без здійснення оплачуваної діяльності.

Туристична галузь є однією з провідних та найбільш розвинутих галузей економіки. Через свій швидкий темп розвитку він визнаний економічним феноменом ХХ століття. Туризм сприяє розширенню політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між державами і народами світу. Масовий розвиток туризму дозволяє мільйонам людей розширити свій кругозір, познайомитися з визначними пам'ятками, культурою, традиціями тієї чи іншої країни.

Сучасні тенденції розвитку екологічного туризму в Україні досліджували такі науковці, як: В. М. Антоненко [1], І. С. Кузьміч [2], В. М. Мацука [3], В. В. Тарасова., І. К. Нестерчук., І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук [4].

Екологічний туризм – за визначенням Всесвітньої туристичної організації – це подорож у відносно непорушені господарською діяльністю людини куточки природи з метою спостереження, вивчення рослинного і тваринного світу та ознайомлення з культурними цінностями.

Розвиток екологічного туризму є важливим напрямом у сучасній туристичній галузі, який сприяє збереженню природних ресурсів, формуванню екологічної свідомості населення та підтримці сталого розвитку регіонів. У контексті глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, урбанізація та втрата біорізноманіття, екологічний туризм стає одним із ключових інструментів для забезпечення балансу між економічними інтересами та екологічними потребами [3].

Об'єктами екологічного туризму є: природні пам'ятки, біосферні заповідники, національні природні і регіональні ландшафтні парки, природно-антропогенні ландшафти, лісові масиви, екзотичні

рослини і тварини.

Основними функціями екологічного туризму є оздоровча, пізнавальна, економічна, виховна, природоохоронна.

Оздоровча функція є результатом певної фізичної активності учасників туристичних подорожей, які відбуваються в екологічно чистій місцевості на свіжому повітрі. При цьому туристи оздоровлюються не лише фізично, а й психічно, адже відвідування природи дає змогу відпочити від звичних справ та емоційного напруження.

Пізнавальна функція – це отримання нових знань та навіть зміна поглядів на природу, адже вона надзвичайно складна і постійно еволюціонує.

Економічна функція полягає в створенні нових робочих місць, отриманні прибутку та розвитку економіки.

Виховна функція полягає у формуванні гуманізму до природи й естетичному вихованні любові до прекрасного та має вплив на формування екологічного світогляду туристів.

Екологічна функція сприяє збереженню природного середовища, в яких перебувають туристи [1].

Екологічний туризм на сучасному етапі розвитку суспільства набуває все більшого значення як один із ключових напрямів сталого розвитку регіонів. В умовах військових конфліктів та кризових ситуацій, які суттєво впливають на соціально-економічне становище країни та психологічний стан населення, екологічний туризм стає не лише засобом рекреації та оздоровлення, а й важливим інструментом підтримки національної економіки та соціальної стабільності.

Значна частина природних територій країни через воєнні дії зазнала руйнувань, що ускладнює організацію туристичних маршрутів та знижує туристичну привабливість. Поряд з іншими видами туризму, екологічний туризм здатний стати поштовхом до відновлення регіонів, активізації місцевих громад та підтримки збереження природної спадщини.

Незважаючи на складну ситуацію, в суспільстві зростає інтерес до відновлювального відпочинку, пов'язаного з природою, що спричинено як психоемоційними потребами населення, так і бажанням підтримати внутрішній туризм. Таким чином, розвиток екологічного туризму є важливим напрямом туристичної галузі.

Війна в Україні суттєво вплинула на всі сфери суспільного життя, зокрема і на туристичний сектор. Екологічний туризм, що є важливою складовою сталого розвитку регіонів, також зазнав значних змін. Проте, попри військові виклики, екологічний туризм у деяких областях країни демонструє тенденції до адаптації та навіть зростання.

Одним із регіонів, що успішно адаптувався до нових реалій, є Закарпатська область. У 2024 році сума туристичного збору склала 16 мільйонів гривень, що на третину більше, ніж у 2021 році (11,7 млн грн). За 9 місяців 2025 року на Закарпатті сплатили понад 21 млн грн туристичного збору. Це на 40% більше, ніж у 2024 році. Особливо важливо відзначити, що туризм в Закарпатті має яскраво виражений рекреаційний характер, що сприяє стабільності надходжень [5].

Основним туристичним центром регіону є село Поляна, відоме своїми бальнеологічними курортами, що приваблюють відвідувачів не лише з України, а й з-за кордону. Інші популярні локації включають міста Ужгород, Мукачеве, Берегове, а також села з розвиненою туристичною інфраструктурою, як-от Баранинці та Косонь.

У прифронтових регіонах України, які мали багаті природні ресурси, як наприклад: Асканія Нова (Херсонська область); Деснянсько-Старогутський, Гетьманський національні природні парки; Банний Яр ботанічний заказник; Середньосеймський ландшафтний заказник (Сумська облдасть), здійснення екологічного туризму ускладнене воєнними діями. Тому екологічні тури мають тенденцію до зміщення в західні регіони держави.

Зростання інтересу до екологічного туризму у відносно безпечних регіонах обумовлене декількома факторами. По-перше, туристи шукають можливості психологічної реабілітації через відпочинок на природі. По-друге, внутрішній туризм став доступнішим і привабливішим на фоні обмежених виїздів за кордон. По-третє, багато внутрішньо переміщених осіб, оселившись у західних регіонах, активно користуються місцевими рекреаційними можливостями.

Екологічний туризм в Україні, незважаючи на вплив війни, демонструє стійкість та адаптацію до нових викликів. Значне зростання туристичного збору у відносно безпечних регіонах свідчить про високу потребу населення у відпочинку на природі.

Закарпатська, Львівська та Івано-Франківська області залишаються лідерами внутрішнього туризму, дозволяючи закрити потреби туристів в екологічних подорожах. Подальший розвиток екологічного туризму потребує інвестицій в туристичну інфраструктуру та підтримки на державному рівні [4].

Висновки. Отже, екологічний туризм в Україні має високий потенціал для розвитку, проте в умовах воєнного стану, він змістився в західні регіони держави. Його функціонування можливе за умови комплексного підходу, що поєднує екологічні ініціативи щодо збереження природних туристичних ресурсів, інвестиції в туристичну інфраструктуру та державну підтримку туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко В. М. Екологічний туризм: теоретико-методологічні аспекти. Київ: Центр навчальної літератури. 2017. 248 с.
2. Кузьміч І. С. Екологічні наслідки війни та проблеми екологічного туризму в Україні URL : [https://conf.ztu.edu.ua > uploads](https://conf.ztu.edu.ua/uploads) (дата звернення : 01.11.2025).
3. Мацука В. М. Сучасні тенденції та перспективи розвитку туризму в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Економіка*. 2011. Вип.1. С .43-49. URL : https://tourlib.net/statii_ukr/macuka3.htm (дата звернення : 02.11.2025).
4. Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Ковалевська І. М., Осіпчук А. С. Географія туризму: Екологічний туризм : підручник. Житомир : Поліський нац. університет, 2021. 252 с.
5. Укрінформ. «На Закарпатті туристичний збір зріс на 40%». URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4046322-na-zakarpatti-turistichnij-zbir-zris-na-40.html> (дата звернення : 03.11.2025).

Я. О. Покутня, І. С. Зігунова

*Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У роботі висвітлено тенденції розвитку туристичної галузі України в умовах воєнних трансформацій. Зазначено, що у зв'язку зі змінами воєнно-політичних та соціально-економічних умов, туристичні подорожі мають тенденцію до зміщення в західні регіони держави. Визначено перспективні напрями розвитку туризму в Україні, які відповідають сучасним глобальним викликам та національним потребам.

Ключові слова: туристична галузь України, тенденції розвитку, внутрішній туризм, цифровізація, військовий туризм.

The paper highlights the development trends of the tourism industry of Ukraine in the context of military transformations. It is noted that due to changes in military-political and socio-economic conditions, tourist trips tend to shift to the western regions of the country. Promising directions for the development of tourism in Ukraine that meet modern global challenges and national needs are identified.

Keywords: *tourism industry of Ukraine, development trends, domestic tourism, digitalization, military tourism.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку туристичної галузі України характеризується суттєвими змінами, зумовленими воєнним станом, соціально-економічною нестабільністю та трансформацією суспільних потреб. Воєнні дії істотно вплинули на функціонування українського туристичного ринку, призвели до переорієнтації туристичних потоків, скорочення міжнародної туристичної активності та актуалізації питань безпеки.

Зазнали змін і туристичні продукти, які зорієнтовані на доступність, економність та особливо – безпеку. За таких умов традиційні підходи до організації та розвитку туризму втрачають ефективність і потребують перегляду відповідно до нових реалій.

Питання розвитку туристичної галузі України досліджували вітчизняні вчені, зокрема: О. А. Вакуленко [1], В. М. Зігунов [4], І. С. Зігунова [2], В. В. Лебедева, Л. Р. Саленко [5], Л. В. Оболенцева, М. М. Діасамідзе [6], І. М. Писаревський, Н. М. Богдан [7] та інші, розкриваючи проблеми функціонування туристичної галузі в умовах воєнного стану, визначаючи перспективи її адаптації та напрями післявоєнного відновлення.

Незважаючи на зростаючий інтерес науковців до окремих аспектів функціонування туристичної галузі в період війни, проблема комплексного осмислення сучасних тенденцій її розвитку залишається недостатньо розкритою. Це обумовлює необхідність аналізу актуальних напрямів трансформації туризму в Україні, з урахуванням внутрішніх викликів і перспектив післявоєнного відновлення.

Мета роботи – дослідити сучасні тенденції розвитку туристичної галузі України.

Виклад основного матеріалу. Туристична галузь України переживає динамічні зміни, зумовлені внутрішніми трансформаціями, глобальними викликами та пошуком нових векторів розвитку. Незважаючи на складні соціально-економічні умови та наслідки воєнних дій, туристичний сектор демонструє здатність до адаптації та оновлення. Сучасні тенденції розвитку туристичної